

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(23.) *A Locustella luscinioides Sav. énekéről.* Talán nem szerénytelenség tőlem, ha ehhez a különös madárhoz, melyet évek hosszú során át nekem is alkalmam volt megfigyelhetni, néhány szóval hozzászólok.

Chernel István-nak, szerintem, tökéletesen igaza van, hogy erre a madárra sehogy sem illik rá a *nádi fülemüle* elnevezés. Ha a németből már át kell vennünk valamit, miért vennénk át fordításban a határozottan rosszat?

A *kurrogó madár* név, a mely a hangját is hivatva volna körülírni, szintén nem a megfelelő. *E madár egyáltalában nem kurrog.* Kurrog a daru, a zöldlábú vízityúk, meg a szárcsa, ha fiait hívja stb. Részemről ezt az elnevezést a dinnyési és velencei pákásnéptől nem emlékszem, hogy hallottam volna. Egy dinnyési halász (Tóth József), a ki kirándulásaimon gyakran vitt csónakján, *cserregő madárnak* nevezi; a mi szinte nem jó, mert ép úgy nem cserreg, mint nem kurrog. Cserreg pl. a fogoly. Ezek a nevek népies elnevezésnek már csak azért sem fogadhatók el, mert az említett vidéken nem általánosak; inkább az egyes halászsember saját eszejárásának szüleményei. Különben is az ilyen fel nem tűnő, a vadászat tárgyát nem képező madárnak hiába keresnők népies elnevezését, mert a nép nem törődik vele, nem ismeri s legfeljebb, mint minden vízi posztátát *nádi* verébnak nevezi. Az olyan halász pedig, a ki többször víz a vízre egy-egy ornithológust, azoktól beszéd közben elles egyet-mást és azután alkot magának elég rosszul új neveket. Ha azt mondjuk neki: »erre vagy arra tolja a csónakot, a hol az a madár cserreg vagy kurrog«, akkor rögtön kész a felelettel: »ott van ni a cserregő vagy kurrogó madár!« Később azután következetesen úgy is nevezi őket. Részemről ennek a madárnak a »*czirregő nádi madár*« nevet ajánlanám elfogadásra. A *czirregő* név legjobban felel meg hangjának. Meg-

különböztetésül a másik két közeli fajrokoná, a *L. fluviatilis* és *L. naevia* kaphatná a *folyami* és *réti* jelzőket; tartózkodván amaz mindig folyamok mellett, emez pedig vizes gazos réteken.

Dr. Madarász Gyula e madár énekét illetőleg határozott tévedésben van. Oly hangok adására, melyek némileg is emlékeztetnének akár a fülemüle, akár a kékbegy, akár az *Acrocephalus palustris* hangjára, a *Locustella*-k képtelenek. A fő éneklésők, a tulajdonképeni szerelmi ének, kétségen kívül a *czirregés*, mely sajátzerű hangok keverékéből áll. Olyan az, mintha két madár duettje lenne. Az egyik hang *crrrr . . .*, a másik pedig egy beleszótt *kszskszs . . .*; az utóbbi úgy hangzik ki a *crrrr . . .* közül, mintha az »x« kimondhatatlan gyors egymásutánban mondatnék el.

A hol e madár sűrűn tartózkodik, pl. a dinnyési és velencei tavon, Fonyódon, a Kis-Balatonon, a Drávafok elgátolt területén stb., ott a kevésbé gyakorlott megfigyelő is azonnal észreveszi hangjáról a madár jelenlétét, mert, mint Chernel István helyesen írja, úgyszólván éjjel-nappal *czirreg*. Mint minden madár, úgy ez is, a déli órákban nagyobb szünetet tart éneklésében. A reggeli és esteli órákban azonban szerelmi mámorában oly szenvedéllyel *czirreg*, hogy alkalmas helyen egészen az alatta lehajló nád alá engedi az embert csónakjával siklani.

Czirregését sajátzerű tompa hangok előzik meg, melyeket Chernel István a vízbugyborékolásához hasonlít; van is közte sok hasonlóság. Olyan az körülbelül, a minőt a kan pulyka sátorozása közben ad, a midőn leeresztett szárnyaival a földet kotorja és ívszerű mozgásai közt meg-megáll a tojó előtt; csakhogy sokkal halkabb.

Megijesztve, vagy ha az ember fészkelő helye közelébe érkezik, vagy ha a hímek veszekedve egymást kergetik, hallani a harmadik hangját, melyet talán legjobban le-

hetne élesen kiejtett *stix-stix* szótagokkal utánaözi. *Az említett háromféle hangon kívül más hangot a Locustella luscinioides nem ad. Tulajdonképeni melodikus hangja nincs.*

Azt a példányt, melyre Dr. Madarász Gyula hivatkozik, melyet 1891. évben az ornithológiai kongresszus irodájának ablakában körülbelül május hó 15-ikéig tartott, én is ismertem, minden nap nagy érdekléssel figyeltem meg. Ne feledjük azonban, hogy a nevezett madár az ablakban, valamint később Cerva Frigyes-nél nem magányosan, hanem nagyobb társaságban volt elzárva. Ha jól emlékszem, két vörösbecs, egy nádi veréb és két-három kékbegy volt vele egyetemben. Igaz, hogy ezek közül az egyik madár elég kellemes hangon énekelt, de soha sem voltunk tisztában, hogy tulajdonképpen melyiktől ered. A vélemények eltérők voltak; én mindig a kékbegynek tulajdonítottam.

Azt hiszem tehát, hogy Dr. Madarász Gyula részéről nagyon is megbocsátható tévedés forog fenn. SZIKLA GÁBOR.

(24.) *Még egy kis kurrogás a kurrogó madárról.* Távól áll tőlem »Közlönyünk« hasábjain vitatkozást folytatni, de úgy hiszem, arra mégis jogom van, hogy Dr. Madarász legutóbbi soraihoz néhány megjegyzést fűzzek.

Különösen érintett feleletében, hogy a kurrogó madárnak »valóságos fülemülét mimikrizáló énekéről« többé említést nem tesz, valamint arról sem, hogy ez a szép dalolása a »fő éneke« s csak »halk és kellemesen ható« szólasa van kiemelve.

Ebből azt látom, hogy Dr. Madarász abban legalább mégis igazat ad, hogy a »burrogás« madarunk legközönségesebb szólása. Igen természetes; hisz a *Locustella*-nemnek egyik főbiológiai jegye éppen ez a szöcskeszerű csirpelő, surrogó éneklés, csak úgy, mint külsejökre a főjegy az alsó farkfedők aránytalan meghosszabbodása.

Nem tudom érteni, mit akar Dr. Madarász ezzel mondani: »a nádi fülemüléhez nagyon hasonló kékbegy éneke«. Gondolom, hogy az ének hasonlóságára helyezi a súlyt. De ekkor azt kérdezem, hogyan írhatta ő előbb »énekében a fülemüle mimikrije« s miért nem írta, hogy a kékbegy mimikrije? Mert — holmi »laikus« czélzatoknak daczára — azt csak el fogja nekem hinni Dr. Madarász is, hogy a fülemüle és kékbegy éneke között semmi hasonlóság

nincsen. Sokkal inkább van összefüggés a kékbegy és mocsári poszáta (*Acr. palustris*) éneke közt, már csak azért is, mert e két faj igen gyakran ugyanazt a területet lakja s az utóbbi csak úgy utánozza az előbbinek hangját, mint a szomszédos ligetektől hangzó fülemüle csattogását.

Egyébként Dr. Madarász a kurrogó madár énekével egészen egyedül áll, mert — ismétlem — mindazok a szakemberek, kik e szárnyast még ő nálánál is jobban ismerik, fülemüleszerű, vagy csak halk változatos énekéből idéget mit sem hallottak.

Cerva Frigyes-t mostanában megkértem, hogy a kérdéses fogva tartott példány viselkedéséről, éneklése módjáról tudósítson. Ő azt írja nekem, hogy a madarat »burrogni« nem, csak halkan hangcsáláni hallotta; de nem mondhatja meg, hogy ez a csendes éneklés micsoda madár hangjához hasonlított. Figyelembe véve ezt s azt a körülményt, hogy Cerva egy szobában más énekes madarakat is tartott a *Loc. luscinioides*-sel, véleményem oda irányul, hogy ez a példány fiatal, mult évi madár volt, mely a szabadban sohasem énekelt még s itt a fogságban a többi éneklők hangját bizonyos tekintetben adoptálta s »tanulgatott«. Mert a tanulgotó madár mindig halkán, lassan zengicsél.

Mindazonáltal követni fogom Dr. Madarász tanácsát s alig várom a jövő tavaszt, hogy a Mezőségen én is kiléssem madarunk éneklését. CHERNEL ISTVÁN.

(25.) *Esti szivárvány.* Kr.-Horváthon (Szilágym.) augusztus hó 21-ikén este 6 óra után érdekes s még sohasem észlelt jelenséget figyeltem meg. Naplementekor ugyanis a nyugoti szemhatárra alacsonyon rétegezett fátyolszerű köd ereszkedett alá, mint a milyen nyári forró nap után nem ritka és állítólag aszálynak jele. Mihelyt a Nap annyira közeledett a szemhatár széléhez, hogy csak saját átmérője magasságában volt, tőle jobbra, tehát észak felé a felhőrétegen egy szivárvány volt látható; fölfelé, a mint a felhőréteg ritkultabbnak mutatkozott, ugyanolyan fokban halványult a szivárvány, mely különben is igen halvány volt. A szivárvány belső része tehát a Nap felé levő piros, a külső, tehát északra mutató része zöldeskék volt. A tűnény 15—20 percig tartott s ez időn belül, noha a közben a Nap jól lehaladt, a felhőkben el is tűnt, s csak erős fény mutatva helyzetét, a legkevésbé sem

változott; a jelzett időn túl azonban rövid pár pillanat alatt elszlott.

K. TOMPA ARTHUR.

(26.) *Éjjeli jégeső.* Augusztus 22-ikén este óriási vihar vonult el Tolmács község fölött (Nógrádmegye). Délután 1/26 óraker nyomott, fulasztó levegő volt és a barométer négy mm.-t süllyedt. Sűrű felhők mutatkoztak dél felől. Este 9 óraker távoli dörgés jelezte a közeledő zivatart. A szünni nem akaró vilámlás miatt egészen világos volt. A tornyosodó zivataros felhőkben különös morgás hallatszott. 9 óra 30 perczoker a villámok morajához fülsiketítő kopogás csatlakozott. Óriási jégdarabok estek, az ablakokat beverték, a gyümölcsöt, kukoriczát, dinnyét

mind elpusztították. 45—5 cm. átmérőjű jégdarabok estek. Némely példának a felületén 1—2 milliméter vastag hóréteg volt látható. Voltak gömbalakú és lapos darabok, melyeknek szélén kúpalakú kidudorodások mutatkoztak. A lapos darabokban különös sötétebb és világosabb körök mutatkoztak, hol a világosabb körök vonalakkal voltak összekötve a sötétebbekkel.

A jégeső 20 perczig tartott, mire erős széllel hatalmasan csurgott még néhány perczig a zápor. Az egész 10 óraker véget ért, csak a szél dühöngött még egész éjjel. A barométer a zivatar ideje alatt három milliméterrel emelkedett.

IFJ. ILLÉS ÖDÖN.

KÉRDÉSEK.

(107.) A visegrádi (Pestm.) erdőségben egy tölgyfa gyökerén találtam a mellékelt kis növénykét. Mivel meghatározni nem tudom, nagyon kérném, méltóztassék ezt meghatározatni és nevét a Közlönyben tudomásra hozni.

V. B. A.

(108.) Készíttem egy Rhumkorff-féle szikrainduktort; a puha vasból készült mágnesrúd hossza 75 cm. volt. A primaer tekercs drótjainak átmérője 0.1 cm., a secundaeré 0.02 cm. Az izolálás guttapercha lemezzel történt. A secundaer tekercs drótja 200 m. hosszú, a primaeré 75 m. volt, s különböző nagy áramokat bebocsátva, szikrát nem kaptam. Készíttem ezután egy másikat. Mágnesrúd hossza 18 centiméter, primaer drót vastagsága 1.5 mm., secundaer drót vastagsága 0.1 mm.; a primaer drót hossza körülbelül 100 m., a secundaeré 500 m. Működésére alkalmaztam egy négy elemből álló 20 × 7 nagyságú chrómsavas telepet. Működött, de csak kis szikrákat adott. Kérdéseim tehát a következők: Hol kapnék pontos leírást a készítésre? — Miért nem működött e gépem? — Hol kapnék vulkanizált kaucsukból tetszés szerinti hengereket? — Egy Wimsthurst-féle — vagy más szerkezetű —

influenzia-villám gép pontos leírását — a Kovács D. leírásán kívül, mert ez czilinderrel van — hol kapnék? G. B.

(109.) Kérem, szíveskedjenek olyan szert közölni, mellyel a szövetek olyképen tehetőek tűzállókká, hogy rugalmasságuk megmaradjon, hogy pl. ha ruha készül belőlök, a szabad mozgást ne akadályozza. Használható-e e célra a vízüveg s ha igen, mi módon lenne az a szövetre alkalmazandó?

H. I.

(110.) Egyik fővárosi, jó hírnévnek örvendő magkereskedő cégtől a *konnyhakertek őssi barackja és citromja* hangzatos címen mangó-magvakat vettem. A magvak melegében keltek ki s innen ültettük ki rendes helyökre. Rendkívül buja, uborkaformán szertekűsző növény lett belőle, s már most is telve van őszibarack nagyságú, apró gyümölcscsel, melyeknek, sajnos, az ígért kiváló finom íz helyett kellemetlen, érett uborka ízök van. Vajjon a külföldi utazóktól annyira magasztalt »mangó« ugyancsak az uborkafélék családjába tartozik-e? vagy pedig a kereskedő egyszerűen felültetett vele?

D. D.

FELELETEK.

(43.) Feleletét lásd e Közlöny 498. lapján.

(61.) A régi magyar nyelv emlékeit még senki sem merte »gyarló, sajtóhibás másolatgátásoknak vagy tökéletlenségeknek« nyilvánítani, csak azért, mert az ő állításaival ellenkeznek. Ez a régi nyelv kétféle sár szót ismer, az egyik *lutum*, a másik *flavus*; tehát hiába fogja rám Borbás, hogy én Bu-

gát követője vagyok, mikor a régi nyelv *sártök*, *sárrarany* stb. szavát védem, meg a Borbástól is többre becsült »nép élő nyelvéből« bizonyítom a *sármáló* meglétét. Másrészt csak elméskedés, mikor Borbás *Sárvár*-ról bizonyítja, hogy nem sárga vár, a fekete *sárbogár*-ról, hogy nem sárga bogár stb. Azután épen ő téved bele egy kis bugátoskodásba is, mikor a *sárcsa* tájnyelvi *sárcsa*

alakjából következteti, hogy ez a fekete madár is *sár*, pedig nem sárga. E réven még egy példát talált volna ellenbizonyítékul: a *sárkány*-ban is van *sár*, pedig ritkán készül sárga papirosból.

Hogy a nép miért nem hívja a sárga dinnyét *sárdinnyé*-nek, a sárga répát *sárrépa*-nak, azt bizony én sem tudom; lehet, hogy azért, mert a mikor megismerkedett velük, akkor már inkább mondott sárgát a *sár* helyett. De meg a nép nyelve nem a mi tanácsaink szerint alkotja kifejezéseit, hanem a maga feje szerint cselekszik. Igen érdekes a népnyelv sajátosságait följegyezni; de kifogást nem igen tehetünk ellenük. Miért nevezi pl. a sopronmegyei ember a csipkebokrot és termését, a *hecselli-t csitké*-nek, a vas megyei pláne *csitkenyé*-nek, holott a ruháján csipkét visel. Bizonyosan megvan az oka, de nem tudjuk; ellenben a vas megyei *epergyé*-t már örömmel fogadták a nyelvészek, mert világot vetett az *eper* eredeti alakjára.

CSAPODI ISTVÁN.

(75.) Tisztelt tagtársunk a kérdést általánosságban teszi fel, kihagyván a mellékesnek látszó és a folt képződésében mégis közreműködhető dolgokat; így pl. nem említi, milyen lemezt használt, azt sem, milyen fixérozó oldatot vett hozzá és körülbelül mennyi ideig szokott fixézni, úgy hogy megbízható következtetés hiányában csupán a valószínűsége építhetem válaszomat.

A folt valószínűleg elégtelen fixérozásnak a következménye. Fixérozás alkalmával a brómezüst mindenekelőtt alkénessavas ezüst-sóvá változik át, mely az alkénessavas nátron-oldatban csak akkor oldódik fel tökéletesen, ha ez főlöszlegben van. Ha ezen főlöszleg nem volt meg, más szóval: ha a nátronoldat igen régi és így már nagy mértékben ki volt használva, vagy pedig, ha a lemezt a nátronoldatból igen korán kivette, akkor a lemez zselatinrétegen az ezüstös láthatatlan maradványai megmaradnak, melyek vízben nem oldhatók. Ha fixérozáskor azt vesszük irányadóul, hogy mihelyt a lemez hátlapjának fehérsége eltűnt, kivethetjük a nátronoldatból, könnyen és legtöbbszörre csalódunk, mert akkor a lemez még korán sincs kifixérozva, mert az ezüstös utolsó és láthatatlan részei legnehezebben oldódnak; azért a lemezt vagy még néhány percig az oldatban kell hagyni, vagy pedig egy második friss oldatba kell tenni. Hogy pedig a negatív ezen oldatban finomabb, gyengédebb részleteiből ne veszít-

sen az által, hogy több percig benne hagyjuk, nem szabad neki nagyon erősnek lenni.

Legjobban ajánlhatom erre a célra a savanyú fixérozó oldatot, mely a következőleg készül:

A. 1. Víz 1300 gramm; 2. alkénessavas nátron 300 gramm;

B. 1. víz 200 gramm; 2. kénessavas nátron 45 gramm; 3. citromsav 15 gramm.

B oldatot A oldathoz öntjük és a keveréket használaton kívül jól bedugaszolt üvegben tartjuk.

Az ezüstös utoljára maradt részei, melyeket a fixérozó oldatból korán kivett negatív tartalmaz, sem vízben való hosszabb áztatással, sem vízzel való egyéb mosással többé el nem távolíthatók, mert ezek vízben nem oldhatók. Ezek a világosságon és levegőn megváltoznak, megsárgulnak; kivált ha még a kedvező melegségi fok is hozzájárul. Nem volt tisztelt tagtárs úr lemeze jódtartalmú? Jódézüst nehezebben oldódik és erősebb, frissebb nátronoldatot kíván a fixérozáshoz. Jövőben tessék két fixérozó oldatot használni; ha az elsőben a lemez látszólag ki van fixérozva, tessék azt még 3—4 percze egy másik frissebb oldatba tenni, azután 1—1½ óráig többször megújított, vagy folyó vízben kiáztatni.

Hogy a foltos lemezt kijavítsa, tessék így eljárni: ha lemeze mázolja van, tessék azt erős borszesszel előbb a mázolt egészen megszabadítani áztatás és leöntés, de ne dörzsölés által, azután vízben jól kiáztatni. Ha ez megtörtént, tessék azt erősebb nátronoldatba tenni (400 gramm egy liter vízbe és egy darabka cyankáliumot hozzá), benne néhány percig hagyni, időnként kivéven és megvizsgálván, vajjon a folt gyengül-e. Erre alapos mosás, áztatás következik.

Hogy a folt a timsós vízben még nagyobb lett, az úgy magyarázható, hogy a timsó a zselatinréteget cserzi, összehúzza, miáltal az ezüstös ki nem fixérozott maradványai hamarabb kiváltak a zselatinból.

SPIEGEL J.

(77.) Egy tapasztalt honvéd-ezredorvostól hallottam, hogy lábizzadás ellen a legjobb szer az 5%-os chrómsavadt (Rp. acidi chromici 3·00, aqu. dest. 60·00), mely lehetőleg száraz bőrre ecsetelendő. Legjobb este szappannal jól megmosni a lábat és reggel fölkelés előtt, midőn legyezetéssel vagy törülgetéssel egészen megszáritottuk, beecsetelni. Olyan helyeken, melyeken a felbőr hiányzik, lehorzsolódott vagy lehámlott, nem

szabad beecsetelni. A nem nagyfokú izzadás ellen az egyszeri beecsetelés elegendő, különben néhány hét múlva újra megtehetjük. Tisztaság, sűrűn váltott harisnya és czipő mindamellet szükséges. De a láb áztatása nem ajánlatos; csak gyors lemosása és utána alapos megszáritása. F. V.

(92.) Svábbogarak irtására tegyünk éjjelre vízbe, vagy, a mi még jobb, sörbe áztatott rongyot, zsákdarabot közelükbe. A nedves, meleg helyet fölkeresik, alája bujnak s reggel könnyű szerrel összeszedhetők. Két darab $\frac{1}{2}$ cm.-re összeszegezett szivarskatulyafedél közé is szívesen bujnak s abból könnyen kirázhatók. M.

(94.) A rózsafákon élősködő zöld tetveket sikeresen irtom kvasszia-forgácsoldattal. Egy kilogramm kvasszia-forgácsot 10—15 liter vízben megfőzünk, s midőn már barna levét ereszt, leszűrjük; továbbá 1 kg. közönséges szappant darabokra vágunk s feloldunk szintén 10—15 liter vízben s a két oldatot összekeverve annyi tiszta vízhez öntjük, hogy 200 liter legyen vagyis 20/0-os oldatot kapjunk. Ez oldattal jól bepermetezzük vagy géppel, vagy ha az nincs, ecsettel az összes galyakat, s más napra a tetvek elszáradnak. Szintén jó a petróleum-emulzió: $\frac{1}{2}$ liter vízben feloldunk 22 g. szappant s ahhoz 1 liter petrolumot öntünk s a keveréket 18 liter vízzel hígítjuk. M.

(94.) A rózsatetvek irtására sikeresen használják a kénport, mellyel az ellepett leveleket, szárat és hajtásokat egyszerűen be kell hinteni, természetesen ne akkor, mikor esőre áll az idő, vagy már esik is, mert ez esetben hatástalan. A szer nagyon olcsó és azért szívesen alkalmazzák nagy rózsatelepeken. E sorok frója a múlt hetekben meglepő eredménnyel használta a kvasszia-főzetet, melyet A n g y a l tanár és J a b l o n o v s z k i ajánlanak. 200 gramm kvasszia-forgácsból főzetet készített, ugyanennyi mosószappannal keverte és az egészet 50 liter vízzel hígítva egy peronosporafecskendővel permetezte szét. A tetű mind elpusztult s a rózsák igen szépen hajtanak. S. S.

(96.) A kérdés, a mint fel van téve, nem elég szabatos, hogy rá egész határozott feleletet adhassunk.

Tudnunk kellene, hogy milyen »elektromos lámpa« szerepelt a kísérletben (izzó

vagy ívlámpa, milyen rendszerű stb.). Feltevé, hogy a szóban forgó lámpa izzó volt, az a »keskeny rézsáv« az egyik áramvezető drótnak bekapcsolására szolgált (a másikkól nincs említés téve) és így ha a »fémrudacska« közbenjárásával az izzó lámpát tápláló áramközt bezárták, az ezt követő »erős ütés« természetszerű következménye volt a kísérletező testén keresztül folyó áramnak. Különben az egész eset analóg a leydeni palaczkon észleltekkel, csak hogy az előbbit ismételni nem ajánlatos, mert veszélyes következményei lehetnek.

A kérdés első pontja nehezebben megfejtethetőnek látszik, mely szerint a társaság három tagja »teljesen érzéketlen« volt az ütések iránt és így különbség van a hatásra nézve téve »érezők« és »nem érzők« között. A körülményekkel tisztába lévén, erre a pontra is megfelelhetünk.

A társaság »érző« tagja valószínűleg (igen helyesen) a lámpa, illetőleg a vezeték mindkét sarkát megfogta és az »ütés« csakis ez esetben áll be; a »nem érző« pedig ezt meg nem tette és így az elektromos folyam útját a testén át nem vehette.

A mi a kérdés további részében van mondva, t. i. hogy »ha az érzékenyek bármelyike kezét az illető (érzéketlen) kezére tette, azonnal érezte az ütet«, csak az »érző« személy az egyik sarkcsavart érintette meg, a »nem érző« a másikat és kezét fogta (kezét kezére tette). Ez esetben a kéz létesítette a kapcsolatot az áramkörben.

Ebből következik, a mit Kiss V. Manó folytatónak mond, hogy »ha kezét elvette az érzékeny, ismét semmit sem érzett a másik«. Az egész jelenséget közismeretessé teszik a leydeni palaczkkal végzett kísérletek, melyeknél sokszor 20—30 (sőt több) összefogózott ember egyszerre s egyformán érzi a palaczk kisülését.

A kérdés második pontja szerint »ha érző fogta a vezetékét s ekkor valamelyik érzéketlen tette kezét az érző kezére, a nem érző semmi lökést sem vett észre«. Ez esetben az érző egymaga létesítette a kapcsolatot a vezetékkel és a miről saját tapasztalataim útján is bizonyosságot tehetek, ilyenkor bárki érintheti a kísérletező bármely testrészét, ütet sem fog érezni. Még valamit. Az »erős ütés« a sarkcsavaroknak pillanatig tartó érintésekor áll elő, a hosszabb ideig tartó érintés egészen más érzeteket kelt. MOCSÁRY MIKÓS.

(101.) A *Dorycnium suffruticosum* Vill., a cserjésedő dárдахere hazánkban nem terem.* Nálunk helyette a *D. sericeum* (Kováts exsicc. 128, Neilr. Fl. v. Wien 654, 1846 *D. deumbens* Jord. 1846) terem. A *D. suffruticosum* francia mediterrán növény; szára merev, egyenes, jobban cserjésedik, virággömbje nem egy oldalra fordul, virágyelescskéje kurtább, csak félakkora, mint a kehely csöve, a kehely foga szálas, lándzsás, selymes, hüvelye tojásdad, gömbölyű. Ellenben a *D. sericeum* szára fűneműebb, heverő vagy szétterpeszkedő, virággömböcskéi féloldalra fordulnak, virágyelescskéje akkora, mint a kehely csöve, kelyhe foga borzasabb, lándzsás, hüvelye pedig hosszú.

A Bakony Kápolnadombján, Márkó fölött gyűjtött növény kétségtelenül a *D. sericeum*-hoz tartozik, csak valamivel buglyosabb, mint más vidéken, vagyis kissé szétálló szőrzete is van, nem mind selymesen simul le, mint rendesen, a nevének megfelelően történni szokott. Hétágú levelet a küldött példán nem láttam, de ha máson lett volna is, számba nem jöhet, mert a vadgesztenyefán is van három-, öt- és hétágú levél. Hogy a *D. sericeum* csónakja hegyesebben végződik, a kehely foga pedig barnaszínű, ez az aprólékosabb bélyeg már a *D. sericeum* jelleméhez tartozik. Beck G.** a *D. herbaceum* Vill. alatt var. *adpressum*-ot említ, mint e fajnak a *D. sericeum*-mal való összekapcsolóját. Ha a bakonyi dárдахerének szélesebb levélkéi lennének, e var. *adpressum*-hoz csatolhatnók, de az ehhez a bakonyi *subpilosum* alak, egyéb bélyegeinél fogva, nem tartozhatik. A *D. sericeum* köréből a var. *subpilosum* (pilis caulibus patentibus, sedilis *D. herbacei* paulo brevioribus, foliis praeter tomentum sericeum, praecipue ad margines pilosis) hajlik a *D. herbaceum*-hoz, viszont innen a var. *adpressum* közeledik a *D. sericeum*, illetőleg *D. suffruticosum* felé.

Az egész tisztább felfogását illetőleg megjegyezzük, hogy a természetben a növények közt vannak szisztematikai egységek vagy különbségek (pl. a *Dorycnium herbaceum*), a melyeket fajnak szokás nevezni. De ez körülbelül a maga eredeti termőhelyén úgy, a hogy változatlan, máshová kerülve,

* Borbás V., Budapestnek és környékének növényzete. 1879, 169. l.; Vasvármegye növényföldr. 318. l., Kerner Schedae 417 (1882).

** Fl. v. Niederösterr. 854. l.

más földbe ültetve bekövetkezik rajta a változás, sőt két faj ugyanazon helyen, ugyanazon fizikai hatások közben megegyező változást is követhet; pl. a *Lamium inflatum* és *L. cupreum* a Herkulesfürdő Próláz hegyhasadékában egyformán szőrösödik. A változás egyikén hamarabb beáll, mint a másikon, gyakran a közönséges szemnek fel sem tűnik. A kerti virágok, zöltségfélék, gyümölcsfák stb. átfarmálódása sietősebb, úgy hogy új fajták évenként támadhatnak. A vadon termő növények alakulása lassúbb, gyakran az emberiség koránál is tetemesen hosszabb, csak hosszú epocha után halad annyira, hogy a mai felfogás szerint jó faj keletkezhessek belőle. Előttünk csak mint csekélyebb vagy nagyobb értékű variáció tűnik fel, pl. a *Dorycnium* eltérőbb alakja is, mint az átfarmálódás különböző foka. Az újabb alakok egyike elpusztulhat, a másika tovább fejlődhetik, megifjodhatik, s egy újabb korszakban pótolhatja a megvéhdedett vagy elpusztult tőalakját és ez így megyen folyvást; így újul meg lassanként minden az örök természet kezében.

DR. BORBÁS VINCZE.

(106.) Bora megvirágosodott. A rohamosan fejlődő gomba nemcsak a szesztalotztaita át szénsavvá és vízzé, hanem megtámadta már a borkövet is, mi által — a keletkezett lúgos hatású káliumkarbonát következtében — a bor igen kellemetlen ízűvé és rossz szagúvá, s teljesen értéktelenné váltott. Ez ellen nincs orvosság. A megvirágosodás első stádiumában a bort az által lehet megmenteni, hogy a bórdót mindig töltve tartjuk, vagy a bort 10—11⁰/₁₀-ig alkohollal keverjük.

W. V.

(107.) Visegrádon a kocsánytalan vagy a pelyhes tölgy fiatal ágán fejlődött kinövés tulajdonképen gubacs, melyet *Cynips poly-cera* Gir. varietas *subterranea* néven ismerünk.

MÁGÓCSY.

(109.) A vízüveg az említett célra nem alkalmas, mert fölös maró alkálitartalma a rostféléket megtámadja. Az angol királynő fehérneműjét a teljesen neutrális wolframsavas nátron oldatával impraegnálják. Az oldat fajsúlya 1:140; ehhez még 3⁰/₁₀ phosphorsavas nátront is adnak. Olyan szer, mely tűzállóvá tehetné a szövöketeket, nincsen; a legjobb effajta szerrel mindig csak azt érjük el, hogy a szövet, lánggal érintkezvén, csak lassan szenesedik meg és a láng terjedése igen lassan történik.

W. V.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedély — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.